

Glasilo
„Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Urejuje:

Jakob Dimnik,

učitelj na II. mestni šoli v Ljubljani.

Št. 21. Ljubljana, 1. listopada 1896. XXXVI. leto.

Vsebina: „Pons asinorum“. — „Sijajno“ gmotno stanje slovenskega učiteljstva.
— Fr. Orožen: Ustavoznanstvo. — J. Ravnikar: Martin in Jera. — Naši dopisi.
— Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Listnica.

„Pons asinorum“.

V zadnji številki našega lista smo odkrito in razločno povedali, kakošno si mislimo slovenski učitelji versko šolo. Vsakemu pametnemu človeku je ta izjava zadostovala, le „Slovencu“ ni bila po volji; to je pokazal v članku pod zgornjim zaglavjem dne 21. vinotoka. V tem članku je „Slovenec“ jasno pokazal, da mu je na tem, da dobi njegova stranka brezpogojno moč in vpliv čez ljudsko šolo in učitelje. V tem smislu piše „Sl.“ tudi v dopisu z dežele dne 24. vinotoka. Odkrito povemo, da toliko žaljenja našega stanu že dolgo nismo čitali. Sama gospodaželjuost in ošabnost se šopiri v teh člankih, češ, mi jedini imamo prave nazore o šolstvu in učiteljstvu, mi jedini smo na pravem potu, mi jedini vemo, kaj je prav; kaj se silite naprej vi, revni učiteljčki, bedaki, osli i. t. d. Tako se bere med vrstami teh sestavkov. Predbacuje se nam tudi nehvaležnost, češ, da ne spoznamo tega, kar so duhovniki storili za šolo in učiteljstvo. Res je to, da so bili in so še duhovniki, ki so vedno nam naklonjeni, a to so pa bili in so drugi možje, kakor so pa gospodje, ki se dandanes zbirajo okoli „Slovenca“. Ta stranka nam pa ne privoščí ničesar, v tej stranki ne moremo slovenski učitelji iskati pomoči in rešitve; ona je pod sedanjim vodstvom za nas mrtva stranka in kdor izmed nas bi ji še nadalje namežikoval ter ji kimal in cincal za njo, ta se ne zaveda

svojega važnega stanu in poklica, ta je izdajica slovenskega učiteljstva! K tej stranki pa ne štejemo vseh duhovnikov, veliko jih je še, ki treznejše sodijo o nas, ki nas nimajo za puhle glave in bedake, ki nas vedno podpirajo, ki izprevidijo, da so naše plače z ozirom na trud in uspehe naše mnogo prenizke, ki torej upoštevajo in povdarjajo pri vsaki priliki delovanje in zasluge slovenskega učiteljstva za naš narod. Ti vrli duhovniki nas tudi ne denuncirajo in ne trosijo dejanj na dan, o kojih ni dokazov, koja niso resnična, kakor je to storil „Slovenec“, ki piše: „Ali morda Učit. Tov. ni kar nič znano, kje ima vsaka opozicija v notranje-farnih zadevah velikrat svoj umstveni začetek in svojo najkrepkejšo podporo. Ali nič ne vé o tem, kje ima po kmetih „Slovenski Narod“ svoje najzvestejše pristaše in dopisnike, liberalna stranka svoje zaupne može in često krepke agitatorje i. t. d.“ — Ali ni to najgrša denunciacija in obrekovanje slovenskega učiteljstva?! Če učitelj, kot izkušen, spoštovan in priljubljen mož v občini, temu ali onemu svetuje, kaj bi bilo bolje za deželo, kaj bi bilo bolje za naš narod, stori s tem le svojo dolžnost, ki je zvezana z učiteljskim stanom. Čujte, kaj piše slavni pedagog Diesterweg:

. . . . Keiner ist wirklich und in Wahrheit ein Lehrer, dessen Interesse nicht von den Zuständen und Thätigkeiten auf dem politischen und socialen Gebiete gefesselt wird. Also wir fordern vom Lehrer ein lebendiges, lebhaftes Interesse für jene Dinge, jedoch mit der Beschränkung, dass es seine pädagogische Wirksamkeit nicht beeinträchtigt. . . . Schande und Schmach über den Lehrer, wenn er sich an den großen Angelegenheiten seiner Nation und den wichtigen Angelegenheiten seines Heimatlandes nicht beteiligt.

Klobuk z glave ter vso čast in spoštovanje onim duhovnikom, ki tudi nam učiteljem privoščijo pravice, katere tirja čast našega stanu.

Slovenčeva konfuzna izvajanja je „Slovenski Narod“ dné 24. vinotoka krepko zavrnil ter se odločno potegnil za ljudsko učiteljstvo in šolstvo. Zahvaljujemo ga na tej naklonjenosti in ga prosimo, kakor tudi vse druge nam naklonjene liste, da večkrat zastavijo svojo besedo in pero za nas. „Slovenski Narod“ piše:

Kar se je mej kristijanskimi narodi storilo za prosveto, svobodo, blagostanje in umetnost, vse se je storilo zoper voljo klerikalizma.

Macaulay.

Svoj čas, v temnih dnevih srednjega veka pa tudi še pozneje, je imela duhovščina v kristijanskih državah brezpogojno moč in poveljstvo. Takrat je prav za prav duhovščina vladala ves svet in ta prevlada posameznega stanu je bila v časih silnega barbarstva dobra

in koristna. Takrat je bila duhovščina jedini omikani del naroda in nje omika jej je dala moč, da se jej ni mogel nihče ustavljati.

V tistih časih je imela duhovščina tudi vse šolstvo v svojih rokah, a čim bolj je napredovala človeška kultura, kolikor bolj so se izomikali neduhovniški stanovi, toliko intenzivneje je postalo prizadevanje narodov, naj se šola osvobodi klerikalnega upliva, ker je bilo vedno očitneje, da klerikalizem izkorišča šolo v svoje strankarske namene, da je pa sovražen splošni omiki in napredku, ker naredi omika človeka svobodnega in prostega, moč klerikalizma pa sloni na uplivu, kateri ima na „siromake na duhu“.

V naši državi je že cesar Jožef skušal izviti klerikalizmu šolo iz rok, a posrečilo se je to šele v naših dneh. Nemški liberalizem je državi in nje prebivalcem storil mnogo škode, a pridobil si je jedno veliko zaslugo, da je državo rešil iz spon konkordata in klerikalizmu otel šolo.

Od tedaj se poganja klerikalizem čedalje strastneje za pridobitev prejšnjega upliva na šolo, dobro vedoč, da gineva njega moč toliko bolj, kolikor bolj se narodi izobrazujejo. Doslej ni to prizadevanje imelo dosti uspeha, a kdo ve, kaj vse se skriva za črnimi, reakcijo naznanjujočimi oblaki, kateri se zbirajo na političnem obnebu!

Pridobitev ljudske šole je prvi smoter vsega prizadevanja klerikalizma v naši državi, in ker so razmere take, da se zaželjena brez-pogojna moč, upliv in poveljstvo v šoli, kar so avstrijski škofje direktno zahtevali v cesarju podani spomenici ob času, ko se je razbil konkordat in se je ustvarila nova šola, ne da hkrati doseči, zato skušajo klerikalci to doseči po ovinkih, kakor svedoči izjava avstrijskih škofov z dné 12. marca 1890. l.

Glavno, kar zahtevajo škofje v tej izjavi, je sonadzorstvo v šoli in merodajen upliv pri nameščanji učiteljev, je torej toliko, da bi upliv države na šolo postal iluzoren in ničev, da bi imeli škofje v šoli „brezpogojno moč, upliv in poveljstvo“ ter bi potem brez težav dosegli to, kar so zahtevali v rečeni spomenici cesarju, namreč obnovitev konkordatske šole.

To stremljenje klerikalizma je povse naravno, kajti od vlade v šoli, od odločilnega upliva na vso omiko in nad velikim delom omikancev je odvisna prevlada klerikalizma, kakor je razširjanje prave omike njega smrt.

Klerikalnega tiranstva, kakor je cvetelo v minulih časih, se boje vsi za omiko, duševno in politično svobodo ter kulturni napredek uneti sloji in zato se ustavljajo odločno vsem zahtevam, merečim na to, da se klerikalizmu izroči zopet šola, ker je jasno kot beli dan, da je klerikalizem, ki pomeni vladanje jedne kaste nad vsemi drugimi sloji, principijelen sovražnik šole.

Tega mnenja je z drugimi izobraženci vred tudi vse slovensko učiteljstvo in „Učiteljski Tovariš“ je v svojem poročilu o sklepih katoliškega shoda solnograškega to tudi izrazil. Zavaroval se je zoper to, da bi se dala brezpogojna moč v šoli v roke šoli neprijaznim krogom, in izrekel željo, naj bi se šola podržavila, ker si tudi slovenski učitelji ne žele več tiste žalostne dobe nazaj, v kateri ljudski učitelj ni bil nič drugega kakor mežnar.

Zaradi te izjave je „U. T.“ napadel „Slovenec“ in v dolgem članku skušal dokazati, da delajo klerikalcem krivico tisti, ki jih smatrajo za šoli neprijazne, ter zavračal očitane, da hrepeni klerikalizem po brezpogojni moči, vplivu in poveljstvu v šoli.

„Slovenčeva“, z neslanimi frazami zabeljena izvajanja so tako konfuzna, da ni vredno, zavračati jih točko za točko. Klerikalizem je že nebrojnokrat dokazal, kakor smo že prej omenili, da želi odpraviti sedanjo šolo oziroma jo premeniti tako, da bode imel nanjo odločilni upliv, da jo bode mogel izkoriščati v svoje strankarske namene in z njeno pomočjo utrjevati svoj upliv na celo državo. Kot verni apostoli omike in napredka se slovenski učitelji ne morejo ogreti za šolo, kakršno želi klerikalizem, ne morejo pa tega tudi iz ozirov do samih sebe. Dokler je bila šola v rokah duhovščine, je bil učitelj brezpravni hlapec vsakega župnika in vsakega kaplana, izročen temu na milost in nemilost in teh časov si kot človek ne more nazaj želeči.

Ljudske šole na Slovenskem so konfesionalne, ker se v njih katoliški otroci ne poučujejo skupno z otroci druge vere, ker so učitelji vsi katoličani in ker se v njih uči v katoliškem duhu. V tem oziru ustrezajo povsem zahtevi škofov z dné 12. marca 1890., več pa ne bodo napredno misleče stranke klerikalizmu nikdar dovolile nego se z vsemi silami uprle vsakemu poskusu, izročiti šolo klerikalizmu in spraviti učiteljstvo v kakršnokoli odvisnost od duhovščine. V tem oziru smejo slovenski učitelji vedno računati na najpopolnejšo podporo vseh omikanih krogov slovenskih. Narodna stranka vé, kolikega pomena je nova šola za napredek in omiko našega naroda in zna ceniti velike zasluge, katero si je pridobilo učiteljstvo in prav zategadelj ne bo učiteljev nikdar zapustila.

„Slovenec“ je svoj članek spisal „ad captandam benevolentiam“. Rad bi zvalil učitelje na svojo stran, zato se jim laska in hlini naklonjenost šoli in omiki, katera naklonjenost nasprotuje naturi klerikalizma; hotel je napraviti mostiček, čez kateri naj bi prišli učitelji v tabor ultramontanstva, in nazval ta mostiček „pons asinorum“ — most za osle. **No, slovenski učitelji niso osli, in ne pojdejo čez ta most!**

„Sijajno“ gmotno stanje slovenskega učiteljstva.

Gospod Jernej Ravnikar, nadučitelj v Mokronogu, je poročal pri glavni skupščini „Zaveze“ v Opatiji prav izborno o našem „sijajnem“ gmotnem stanju. Govor, katerega bomo pri prvi priliki priobčili v celoti, je bil spremljan z burnim odobravanjem. Danes objavljamo pa resolucijo, katero je stavil na koncu svoje razprave in katera se je tudi en bloc sprejela. Glasi se:

Osmi glavni zbor „Zaveze slovenskih učiteljskih društev“ v Opatiji dné 20. vel. srpana meseca 1896. l. izjavlja:

„Z ozirom na vedno rastoči duševni in telesni napor ljudskega učitelja terja se dandanes od njega toliko, da pri sedanjem žalostnem položaju, gledé službenih, gmotnih, družbenih in pravnih razmer, nikakor ne more, kakor do sedaj, vseh svojih močij posvetiti z uspehom vzvišenemu poklicu. Nepovoljni odnošaji v učiteljskem stanu so že tako neznosni postali, da se je mnogo učiteljev vsled postranskih opravil ugonobilo; drugi zopet, ki nimajo prilike s takimi postranskimi službami, izboljšati si svojega slabega gmotnega stanja, zró z nekako nemo obupnostjo v še bolj žalostno bodočnost — in le redki so med nami, katerim je osoda bila vsaj toliko mila, da se jim godi malo boljše. — Kolikor pa se je do sedaj storilo za učiteljstvo, je tako bore malo, da še vredno ni kake omembe. Vse uravnanje učiteljskih plač po raznih kronovinah bile so do sedaj samo slepilo nasproti ljudstvu, češ, za učiteljstvo se je storilo dovolj, več se ne more. Ne pomisli pa se, da večina učiteljstva živi v največji bedi in revščini. Posledica temu je vedno pomanjkanje učiteljev, kar pa se je še posebno v najnovejšem času jelo občutno kazati. Sicer nameravajo temu nedostatku nekoliko pripomoči z ustanovitvijo deželnih konviktov (odgojišči) za učitelje, kar pa baje ne bode dosti pomagalo. Nasprotno smemo o tem že danes izraziti svoje pomislke, kajti marsikateri mladenič se vsled tega ne bode maral posvetiti učiteljskemu poklicu. S takim duševno nezrelim učiteljskim naraščajem se tudi narodovi naobrazbi ne boče koristilo. Šola, narodna izomika, ljudsko blagostanje ohrani se le tedaj na površju časa, ako se tudi učitelj v službenem, gmotnem, družabnem in pravnem oziru vzdržuje na površju časa.

Naslanjaje se na to izjavo danes tukaj zbrano slovensko učiteljstvo terja:

1. Uvaževaje prežalostno gmotno stanje vsega slovenskega ljudsko-šolskega učiteljstva — in gledé na to, da v kratkem izboljšajo plače c. kr. uradnikom, duhovnikom in častnikom, zahtevamo, da se tudi ljudskim in meščanskim učiteljem, ki so za državo in deželo vendar najvažnejši činitelj, letni dohodki uravnajo tako, da bodo jednaki onim

c. kr. uradnikov v 11., 10. in 9. plačilnem razredu za učiteljstvo ljudskih ter v 10., 9. in 8. plačilnem razredu za učiteljstvo meščanskih šol.

2. Predno stopi ta uravnava v veljavo, dovolijo naj se v ta namen povsodi in takoj primerne draginjske doklade.

3. Ker deželni zbori najbrže tudi v prihodnje ne bodo upoštevali § 55. državnega zakona z dné 14. vel. travna 1869. l., da bi učiteljem plače uravnali tako, da bi ti zamogli vso svojo moč obračati v svoj poklic ter da bi jim tudi v resnici bilo mogoče, svojo rodbino živiti primerno okolnostim dotičnega kraja, sklene se, visoko c. kr. vlado naprositi, da blagovoli šolo vsprejeti v svoje področje, to je, **ljudska šola naj se podržavi.**

4. V dosego tega naj „Zaveza slovenskih učiteljskih društev“ stopi v dogovor z drugimi deželnimi učiteljskimi društvi v Avstriji, da ukrenejo skupno vse potrebno.

5. Vsa ta društva naj visokemu c. kr. ministerstvu za uk in bogočastje podložé „skupno spomenico“, v katerej naj se razkrije gorje in prežalostno gmotno stanje vsega ljudsko-šolskega učiteljstva po avstrijskih deželah.

6. Ako deželna učiteljska društva — oziroma „zaveze teh društev“ — spoznajo za potrebno, pošlje naj se v ta namen posebna deputacija do ministerskega predsednika, naučnega ministra — in celó do Njegovega Veličanstva, presvetlega cesarja in vladarja. Manjše dežele bi bile zastopane po enem, večje pa po dveh ali treh odposlancih.

7. Službena leta naj se vsled težavnega in naporenega dela, ki ga ima učitelj pri vzgoji in pouku mladine, skrčijo na 35 let, ušteví tudi leta začasnega službovanja.

8. Naslov „podučiteljev“ naj se odpravi brezpogojno.

9. Tajna kvalifikacija je nekaka nenravna in nepotrebna uredba, toraj naj se odpravi.

10. Šolski zakon o nadzorovanju šol predela in popravi naj se v tem smislu, da se krajnim šolskim svetom vzame pravica nadzorstva v pedagogičnem in didaktičnem oziru; prepusti pa naj se jim samo oskrbovanje stvarnih šolskih potrebščin.

11. Gledé na to, da pri sedanjih družbenih razmerah dobra vzgoja mladine posebno blagodejno vpliva v korist in blagor državi in deželam, skrbi naj se za večjo izobrazbo učiteljstva. Ako bi država to zahtevo odklonila, naj potem dežele to velevažno vprašanje prevzamejo same v svojo skrb po vzgledu Dunajskega mesta.

12. Posel „občinskega tajnika“ je časten in tak, da ga sme učitelj v prostem času opravljati; torej mu tega višje šolske gosposke tudi ne morejo in ne smejo zabraniti, ker ne nasprotuje zakonito določenim naredbam.

13. Pri bodočih volitvah v deželne zastope naj se po vseh slovenskih pokrajinah postavi vsaj jeden kandidat iz vrste učiteljev v imenik poslancev, da ti potem kot izvedenci v šolskih zadevah pri sklepanju novih šolskih zakonov, ali pa pri preosnovi že obstoječih, zamorejo vedno svoje mnenje izražati s pedagogiško-didaktičnega stališča. Ti zastopniki iz učiteljskega stanu bili bi torej naši pravi zagovorniki in nekako poroštvo za boljšo prihodnost vsega slovenskega učiteljstva.“

Ustavoznanstvo.

(Spisal **Fr. Orožen.**)

F.

Od Franca Jožefa I. do „meščanskega ministerstva“.

3. Od „oktoberske diplome“ do „meščanskega ministerstva.“

(20. vinotoka 1860.—31. grudna 1867.).

Vsled nesrečne vojske v Italiji l. 1859. je torej odstopilo Bachovo ministerstvo, cesar pa je odpravil absolutizem, ki se ni mogel več vzdržati. Cesar Franc Jožef I. je zopet uvedel ustavo z „oktobersko diplomom“, katero je priobčil dne 20. vinotoka (oktobra) l. 1860. Po tej cesarski diplomi so dobile ogerske dežele novo ustavo, avstrijske dežele pa posebne deželne zборе. Goluchowskijevo ministerstvo je uvedlo konstitucionalni način vladanja v federalistiškem smislu. Zakonodavstvo naj se odslej izvršuje s sodelovanjem deželnih zborov in državnega zbora. Deželni zbori so dobili posebne predprave. Člen I. pravi: Pravico, zakone dajati, preminjati in odpravljati, bomo Mi in Naši nasledniki izvrševali samo s sodelovanjem zakonito zbranih deželnih zborov, odnosno državnega zbora, v katerega imajo deželni zbori pošiljati od Nas določeno število članov. Člen II. določuje vse zadeve, ki spadajo v področje državnega zbora. V členu III. se splošno navajajo pravice deželnih zborov.

Madjari so bili jako nezadovoljni s to ustavo, ker se ni zopet popolnoma obnovila stara ogerska ustava. A tudi drugim deželam ni ugajala oktoberska diploma, ker je bila premalo svobodomiselna. V deželnih zborih so imeli največ vpliva plemenitaši in duhovščina, kar ni bilo po volji drugim stanovom. Goluchowski je odstopil dne 13. grudna 1860., in Schmerling je sestavil novo ministerstvo in izdelal novo ustavo, katero je cesar kmalu podpisal.

Izišel je „februvarski patent“ dne 26. svečana (februarja) l. 1861. Vsled tega zakona so se omejile in prikrajšale pravice deželnih zborov pod ministerstvom Schmerlingovim. Februvarski

patent določa deželno upravo in deželni volilni red za posamezne krovine. Težišče se je premaknilo v državni zbor. Deželni zbori so odslej obravnavali le domače zadeve ter volili poslance v državni zbor na Dunaju.

Kot zastopstvo vse države so ustanovili „širji državni zbor“, ki je bil sestavljen iz gosposke zbornice in poslanske zbornice. V „širjem državnem zboru“ bi razpravljali poslanci vseh dežel naše države o skupnih zadevah vse države. Poleg tega pa je še bil „ožji državni zbor, v katerem so bile zastopane vse dežele razun Benečije in ogerskih dežel, kot posebno zastopstvo takozvanih nemško-slovanskih dežel. „Ožji državni zbor“ je imel sklepati samo o rečeh, tikajočih se sedanjih „avstrijskih dežel“. Gosposka zbornica je bila slično sestavljena sedanji gosposki zbornici. Poslanska zbornica pa je štela 343 poslancev in sicer 203 avstrijskih, 20 benečanskih in 120 ogerskih, hrvatskih in erdeljskih poslancev.

Meseca mal. travna l. 1861. so prvokrat volili deželni zbori poslance v novi državni zbor. Na Beneškem, Ogerskem in Hrvatskem niso hoteli voliti poslancev. Benečani so hlepeli po zjedinjeni Italiji, Madjari pa so zahtevali svojo ustavo z leta 1848. in venčanje Franca Jožefa I. kot ogerskega kralja. Tudi hrvatski deželni zbor ni hotel voliti poslancev v dunajski državni zbor in je zahteval, da se združijo nekdanje Zvonimirjeve dežele in sicer Hrvatsko in Slavonija, Dalmacija, Primorsko, Kranjsko, Koroško in Štajersko v jedno celoto. Cesar ni hotel Madjarom odjenjati, razpustil je ogerski državni zbor in županijske oblasti in preklical vse pravice, katere je imelo Ogersko na Hrvatskem.

Dné 1. vel. travna l. 1861. se je otvoril na Dunaju „širji državni zbor“ brez ogerskih in hrvatskih poslancev. V tem zboru nahajamo dve glavni stranki in sicer nemške centraliste in slovanske federaliste.*) Kmalu se je tudi erdeljski deželni zbor uprl zvezi z Ogersko in izvolil poslance v dunajski državni zbor. Poljsko plemstvo se je sprva hudo upiralo volitvi v državni zbor, a kmeti in Rusini so dobili večino in volili svoje poslance. Tudi Čehi so vstopili v državni zbor.

Državni zbor sicer ni bil polnoštevilen, ker je manjkalo mnogo poslancev, a z novo ustavo si je država vendar pridobila večji vpliv tudi v inozemstvu. Avstrija je sedaj skušala povzdigniti svojo veljavo tudi na Nemškem, kjer je imela močno zaslombo v srednjih državah. Avstrija je hotela predrugčiti nemško zavezo, a tej nameri se je

*) „Centralizem“ je državna uredba, ki vlada posamezne dežele s skupnega središča po enakih zakonih in tistem načinu. Tako vladajo n. pr. Francijo in Italijo.

„Federalizem“ je državna uredba, po kateri je država razdeljena v več skupin, ki so gledé na zakonodavstvo in upravo samostalne. Nasproti inozemstvu pa so te skupine enotna država. Tako uredbo ima n. pr. Švica.

uprlo Prusko, ki je nameravalo skleniti posebno zavezo z nekaterimi nemškimi državami. Cesar je sklical nemške vladarje na kneževski shod v Frankfurt na Menu. Zelo slovesno so sprejeli cesarja Franca Jožefa I., ki je otvoril kneževski shod dné 16. vel. srpana l. 1863. Na tem shodu je bila tretjina nemških vladarjev na strani Pruske, a pruskega kralja ni bilo na shodu. Prusko se je upiralo nameravani novi osnovi nemške zaveze in tako preprečilo uspeh avstrijske politike. Tako se Schmerlingu ni posrečilo, da bi povekšal avstrijski vpliv na Nemškem. Navzlic pruski mržnji do Avstrije se je l. 1864. bojevala Avstrija v zvezi s Prusko zoper Dance.

Izvršitev Schmerlingove ustave se ni posrečila vsled mnogih ovir, ob katere je zadela nova ustava pri Madjarih, Italijanih in Slovanih. Delovanje državnega zbora je bilo malo uspešno, državni zbor se je po večjem samo bavil z dovoljenjem letnega proračuna. Čehi so izstopili iz državnega zbora že meseca grudna l. 1864. ter niso več smatrali državnega zbora kot zastopstvo skupne države. Nasprotovali so Schmerlingu tudi razni avstrijski deželni zbori, ne le slovanski ampak tudi nemški, ki so napadali vlado zaradi slabega denarnega gospodarstva. Cesar sam se je prepričal, da ne more na ta način Schmerling pomiriti raznih narodov širne države. Cesarski dvor se je približeval Madjarom in se začel z njimi pogajati s posredovanjem grofa Esterhazyja, ki je bil od l. 1861. minister brez portfelja. Meseca rožnika leta 1865. je postal grof Jurij Majlath, najhujši nasprotnik Schmerlingov, ogerski dvorski kancelar. Vsled tega je nastala v ministerstvu kriza, ki se je končala s tem, da so izstopili iz ministerstva Schmerling, Plener in somišljeniki meseca mal. srpana l. 1865. Grof Belcredi, doslej cesarski namestnik na Češkem, je sestavil novo ministerstvo, v katerem sta tudi bila grof Larisch in grof Buol Schauenstein („trigrofsko ministerstvo“). Grof Belcredi je sklical deželne zборе in za nekaj časa razveljavil februarjsko ustavo s cesarskim razglasom od 20. kimovca l. 1865. Trigrofsko ministerstvo je že nastopilo dné 27. mal. srpana in je bilo sestavljeno iz federalistiških avstrijskih in konservativnih ogerskih ministrov. Grof Belcredi je bil ministerski predsednik in državni minister, grof Larisch minister za denarstvo, grof Mensdorff-Pouilly pa, ki je že bil v prejšnjem ministerstvu, minister za zunanje reči.

Čehi in Slovenci so bili zadovoljni z novo izpremembo, ki je bila naperjena proti nemški nadvladi v cesarstvu. Ustavovorni deželni zbori nemških dežel so prosvedovali proti preklicu februarjske ustave, kar so pa drugi deželni zbori odobraval. Erdeljci so se morali zjediniti z Ogersko v jedno deželo in so izgubili svoj deželni zbor. Cesar je otvoril ogerski deželni zbor s prestolnim govorom, v katerem je pripoznal upravičenost ogerske ustave z leta 1848. in le zahteval neka-

tere premembe. Madjari niso bili povsem zadovoljni z novimi naredbami. V tem pa je nastala vojska s Prusko in Italijo leta 1866. Vojsko je povzročilo že staro nasprotstvo med Avstrijo in Prusko.

Po nesrečni vojski zoper Prusko je Avstrija izstopila iz nemške zaveze. Belcredi je skušal narodni prepir na ta način odstraniti, da bi razdelil državo v pet kraljestev, katera bi družilo osebno edinstvo. Ta kraljestva bi bila: Avstrijsko, Ogersko, Češko, Poljsko in Hrvatsko-Slavonsko. Nemci so se uprli tem nameram, in Belcredi se je vzdržal le še malo časa na krmilu. Kot minister za zunanje reči je vstopil v ministerstvo prejšnji saksonski minister Beust, kateri se je pogajal z Madjari zaradi sprave. Dne 7. svečana l. 1867. je odstopil Belcredi, Beust je prevzel predsedstvo novega ministerstva in sklenil pogodbo z Madjari. Velike zasluge za Ogersko ima v tem obziru Franc Deak. Grof Julij Andrassy je sestavil novo ogersko ministerstvo. Leta 1868. so združili tudi Hrvatsko in Slavonijo z Ogersko. Dne 8. rožnika so slovesno venčali Franca Jožefa I. kot ogerskega kralja. Madjarom se je priznala njih prejšnja ustava v popolnem obsegu.

Cesar je razglasil „decemberske zakone“ z dne 21. grudnia (decembra) l. 1867., kateri obsegajo šest osnovnih zakonov o občnih pravicah državljanov za kraljestva in dežele, zastopane v državnem zboru.

Decemberski zakoni so: 1. Zakon o ministerski odgovornosti. 2. Zakon o društvenih pravicah in o pravicah zborovanja. 3. Zakon o občnih državljanskih pravicah, kateri določuje takozvane osnovne pravice ter jamči državljanom enakost pred zakonom, versko in vestno svobodo, svobodno znanstvo, svoboden pouk in enakopravnost vseh avstrijskih narodov. 4. Zakon o sodniški oblasti. 5. Zakon o izvrševalni oblasti, po katerem ima vsak uradnik priseči, da bode zvesto izpolnjeval državne osnovne zakone. 6. Zakon o uredbi državnega sodišča.

Tako je nastala sedaj veljavna ustava „Avstrijsko-ogerske države“, ki ima sedaj konstitucionalni način vladanja na dualistiški podlagi, ker je država razdeljena v dva enakopravna dela, od katerih imata vsak svojo posebno ustavo in upravo. (Dalje prih.)

Martin in Jera.

(J. Ravnikar.)

Petnajsto poglavje.

Modra gos je izgubila jajce.

Martin danes še ni odhajal od predstojnika, ko je ta po biriču starešini poslal listek, na katerem so bila napisana imena delavcev z ukazom, da jim to naznani. Birič prinese starešini pisanje še dopoldne. Doslej so imela vsa pisma, ki so prišla od okraj-

nega glavarstva, naslov: „Spoštovanemu in cenjenemu gospodu Stiskaču, starešini v Kandršah“, ali na tem zavitku je bilo zapisano samo: „Starešini Stiskaču v Kandršah.“

„Kaj meni ta okrajni pisac, da mi ni pustil naslova, ki mi gre?“ zadere se starešina po prejetju lista.

Birič ga zavrne: „Pazi, starešina, kaj govoriš; naslov je pisal sam gospod predstojnik.“

Starešina: To je laž! Jaz poznam dobro pisavo tega našemljenega pisarja.

Birič zmaje z glavo in pravi: „Ti se šališ. Videl sem na lastne oči, da je predstojnik pisal naslov; stal sem pri njem v sobi, ko ga je pisal.“

Starešina: To sem se vražje zmotil. Ušla mi je beseda nehote; pozabi jo in idi z menoj v hišo, prijatelj, da pijeva čašo dobrega vina.

„Pazi vprihodnje, starešina, kaj govoriš, jaz sicer ne pripovedujem nikomur rad neprilik, ti bi se pa vender vtegnil opeči“, doda birič; gre ž njim v sobo, izpije nekaj čaš vina in odide.

Zdaj odpre starešina pismo; prebravši ga, vsklikne:

„To so sami berači in capini od prvega do zadnjega. Grom in pek! Kaj vse se ne zgodi? Od mojih ljudi le jeden ne, razun Torijevega Franceta. Zdaj mu ne morem niti jednega delavca preskrbeti. In poleg tega moram vsem še danes naznaniti; to je za me huđ udarec. Jaz pa storim to vender sam. Sicer pa še ni vseh dnij konec. Zdaj grem takoj, da jih obvestim ter da jim svetujem, da gredo v ponedeljek k predstojniku zahvalit se. On ne pozna nobenega. Najbrže jih je priporočal Martin. Kadar jih predstojnik vidi, kako so opravljeni: jeden brez črevljev, drugi z luknjastim klobukom, tretji brez kamižole itd., no, potem bi bil velik čudež, ako se ne napelje voda na moj mlin.“ Tako se tolaži starešina pri napravljanji. Vzame opetovano pisanje v roke, da bere ter vidi, kateri so bolj blizu in kateri bolj odstranjeni, da mu ne bode treba dvakrat jedno in isto pot narediti.

Jurij Gašperetov sicer ni bil najbližji; starešina pa ni bil od tistega časa, ko je njegovemu očetu vzel po krivici travnik, v njegovi hiši, ker pekla bi ga vest, kadar bi videl te uboge ljudi. „Pojdem najprej k temu“, pravi sam pri sebi ter se poda na pot.

Naši dopisi.

Iz Ljubljane. Občni zbor vdovskega učiteljskega društva. (Dalje.) Blagajnik je poročal: Vdovsko učiteljsko društvo je imelo letos 105 članov, kar je razvidno iz imenika, kojega je izdalo in razposlalo predsedništvo častitim članom koncem upravnega leta 1895/96.

izmed omenjenih 105 je bilo 25 ustanovnikov, t. j. taci, ki so že nad 30 let prispevali v društveno blagajnico in so bili vsled tega in v hvaležno priznanje, da so nam ustanovili prekorišno vdovsko učiteljsko društvo, iz katerega dobiva premnogo vdov in učit. sirot izdatnih podpor, tri leta sem letnine oproščeni vsled sklepa vsako leto tu se vršečega slavnega občnega zbora.

83 članov je plačalo letnine 502 gld.; ako prištejemo sem še doplačilo nekega člana za leto 1895, iznaša vsa letnina 504 gld., kakor je izkazano v računskem sklepu. Trije člani so molče izstopili iz našega društva, ker še do danes zbog večkratnega opominjevanja niso plačali letnine za leto 1896. Na pristopnini je vplačalo 13 članov 183 gld.; od teh 13 jih je pet pristopilo društvu v ravnokar minolem letu, drugi pa že poprej in plačujejo pristopnino na obroke, kar je po pravih dopuščeno. Slavnemu občnemu zboru je znano, da vdovsko učiteljsko društvo posojuje tudi denar onim članom, ki so prišli v kako zadrego in nočejo v svojem kraji posojila iskati, ker bi to menda ne vekšalo njih veljave in ugleda, in ker bi postali vsled tega preveč odvisni od te ali one osebe. Seveda se posojuje le proti zadostnemu zagotovilu in varščini in dotičnik lahko vrača potem svoj dolg po manjih obrokih, ker bi vsega najedenkrat pri svojih pielih dohodkih niti ne zmoget. Društvo zahteva zato le navadne obresti. Tako je naše društvo ob jednom tudi v pomoč učiteljem, dasiravno je njega glavni namen podpirati učiteljske vdove in sirote.

Koncem tekočega leta je bilo vkupnega posojila na dolžna pisma še 675 gld., 319 gld. pa se je med letom vrnilo.

Na obrestih je plačalo 7 članov 23 gld. 7 kr. Obresti od 23 vrednostnih državnih papirjev so iznašale 1919 gld. 50 kr. kakor vsako leto, od hranilničnih vlog na knjižice štev. 59.536, 989, 9211 in 410 pa 304 gld. 24 kr., skupaj torej 2246 gld. 81 kr.

Kolekovine se je vrnilo od izplačevanja posameznih pokojnin in odgojnin vdovam in sirotam 11 gld. 15 kr. in blagajnični ostanek minolega leta je bil 695 gld. 36 kr. Ako vse to seštejemo, dobimo skupnih dohodkov 3959 gld. 32 kr.

Troški. Vdovsko učiteljsko društvo je podpiralo dosedaj 18 vdov z zneskom 1553 gld. 33 kr. in 32 sirot z 723 gld. 77 kr. skupaj 2277 gld. 10 kr. Slavnemu občnemu zboru pa je znano, da je v ravnokar minolem letu prirastlo našemu društvu novih vdov in sirot in sicer takih, na katere bi vlani nihče mislil ne bil. Kakor je bilo že v tajnikovem poročilu omenjeno, je umrl 1 starejših članov vstanovnikov „Janez Lukan“ zapustivši vdovo, in 3 člani, Bantan, Levstek in Pleško v najlepší dobi svojega delovanja, zapustivši vdove in 8 sirot, kar bode stalo društvu novih 600 gld. Pač hud udarec za blagajnico!

Podpore se je izplačalo 3 društvenikom 82 gld., jedni siroti vsled sklepa vplanskega občnega zbora 60 gld. in 4 vdovam vsled istega sklepa 75 gld., skupaj 217 gld., ki so se sprejeli v letošnji račun.

Upravna režiija je znašala 119 gld. 77 kr. Tu je omeniti, da bi častiti člani marsikateri goldinar blagajnici in veliko nepotrebnege dela društvenemu vodstvu lahko prihranili, ko bi se vsi vestno ravnali po določenih predpisih. Ali treba je premnogokrat pisati in odgovarjati vprašanjem, ki so jasno raztolmačena v društvenih pravilih in bi dotičnika ne stalo drugega, nego pogled v ista. Drugič je treba vsako leto skorej polovico gg. članov opozarjati na vplačevanje letnine oziroma pristopnine, akoravno vsakdo ve, da se letnina plačuje do konca prosinca in na opomin pa skrajni čas do konca malega travna vsakege leta in da se pozneje došla letnina niti sprejemati ne sme. To je še posebe priporočil vplanski občni zbor novemu odboru oziroma njega predsedniku.

(Konec prih.)

Vestnik.

Cesar Franc Jožefova ustanova za učiteljske sirote na Kranjskem: „Slovenska učiteljica“ 5 gld.; gđc. Zevnik Ana, učiteljica v Čatežu ob Savi, za tekoče leto 2·40 gld.; g. Ivan Pokorn, učitelj v Horjulu, za II. polovico t. l. 1·20 gld.; g. Ivan Kuhar, učitelj v Trbojah pri Smledniku, za II. polovico t. l. 1·20 gld. in za 1897. l. pa 2·40 gld.

Učiteljski konvikt: „Slovenska učiteljica“ 10 K; g. Alojzij Sachs 1 K.

Praprotnikov spomenik: G. Žagar Dragotin, deželni blagajnik, 4 K; g. Čamernik Ignacij, kamnoseški mojster, 4 K 8 h; vč. gosp. Martin Malenšek, župnik pri Sv. Petru v Ljubljani, 10 K; g. Vladimir Hrasky, deželni inženjer, 4 K; Neimovan 2 K; g. Čerin Josip, nadučitelj v Zagorji ob Savi, 3 K; g. Mihael Kos, učitelj na Holmcu, 4 K.

Deželni šolski svet je imenoval učiteljem-voditeljem jednorazrednice v Ovsišah gosp. Ivana Kalana v Smihelu pri Žužemberku; gđc. Emilijo Kren v Stari Loki na Kočevskem za učiteljico istotam; g. Kornelija Jegliča v Blagovici učiteljem-voditeljem pri Sv. Trojici, g. Antona Kadunca v Preloki učiteljem-voditeljem v Tribučah ter vzel na znanje odstop gđc. Marije Wessner.

Odkritje nagrobnih spominkov. Dne 22. vinotoka je slovensko učiteljstvo odkrilo nagroben spomenik ranjkemu V. Ribnikarju in dne 29. vinotoka pa ranjkemu A. Praprotniku. Več o teh slavnostih prihodnjič.

Razglas. Novo ustanovljena „Mestna višja dekliska šola v Ljubljani“ se otvori prve dni meseca listopada t. l. in sicer bode vpisovanje dne 5. in 6. listopada popoldne od 2.—4. ure v ravnateljevi pisarni (Breg, Zoisova hiša, 2. nadstropje).

Dne 7. listopada bode vzprejemni izpit za tiste učenke, ki niso dovršile 8. razreda ljudske, ali 3. razreda meščanske šole.

Dne 9. listopada se prične po svečani otvoritvi redni pouk.

P. n. občinstvo se opozarja zlasti na nastopne točke štatuta:

§ 1. Mestna višja dekliska šola ima namen, podajati deklicam splošno izobrazbo in sicer višjo, nego jo morejo dobiti na sedaj v deželi obstoječih zavodih.

§ 2. Učni jezik za vse predmete je slovenski, izimši nemščino in zgodovino, ki se predavata v vseh letnikih v nemškem jeziku, da se učenke tem bolje privadijo tudi nemščini.

§ 3. Mestna višja dekliska šola ima tri letnike.

§ 4. Deklice, katere žele vstopiti v I. razred višje dekliske šole, se morajo izkazati s spričevalom VIII. razreda ljudske, ali pa III. razreda meščanske šole in z dokazom, da bodo spolnile 14. leto vsaj v I. tečaju šolskega leta. — Imenovana šolska spričevala more nadomestiti tudi vzprejemni izpit, ki obsega v obče iste predmete, ki jih ima VIII. razred ljudske šole.

§ 5. Vsaka deklica vplača pri vpisovanju v prvi letnik 2 gld. vzprejemnine in 2 gld. prispevka za učila. — Šolnina znaša za vsako učenko 10 gld. na leto.

§ 6. Pridne in ubožne učenke se morejo oprostiti od vplačevanja šolnine, ako zadoščajo onim pogojem, kakoršne zahteva naučna uprava od srednješolskih učencev.

§ 10. Na mestni višji dekliski šoli so nastopni predmeti obligatni: Veronauk, slovenščina, nemščina, francoščina, matematika, fizika, zgodovina, zemljepisje, prirodopisje, odgojeslovje (v II. in III. letniku), risanje, gospodinjstvo (v III. letniku), lepomisje, petje in telovadba.

Natančnejša pojasnila daje ravnateljstvo, ki pošilja na zahtevo tudi učni načrt in štatut.

V Ljubljani, dne 8. vinotoka 1896.

Ravnateljstvo mestne višje dekliske šole.

Jour fixe Slovenskega učiteljskega društva* — prvi v letošnji sezoni — bode v sredo, dne 4. listopada v gostilniških prostorih „Narodnega doma“ (pri glavnem urodu na levo) Vspored: 1.) Razgovor o zboljšanju gmotnega stanja mestnega učiteljstva. 2.) Razgovor o zboljšanju gmotnega stanja kranjskega učiteljstva sploh. 3.) Razgovor o pravicah, ugledu in veljavi slovenskega učiteljstva. Te točke ostanejo na dnevnem redu pri vseh letošnjih „jour fixih“ Slovenskega učiteljskega društva; zato pa prosimo, da bodi vdeležba mnogobrojna, da merodajni krogi sprevidijo, kako si prizadevamo, da bi se zboljšalo žalostno stanje ljudskošolskega učiteljstva na Kranjskem. Končno bodo morala priti naša predpostavljena oblastva vendar do prepričanja, da se tako pastrski ne more in ne sme postopati z ljudskošolskim učiteljstvom na Kranjskem. Vsak

delavec je vreden, če izpolnuje svoje dolžnosti in še več, svojega plačila, spoštovanja in časti, tembolj pa še ljudski učitelj, ki se mora po vsej pravici prištevati najvažnejšim faktorjem v človeški družbi. Vsakdo premisli ta vspered jour-fixov Slovenskega učiteljskega društva ta prinesi s seboj dobre misli in nazore; oddaljeno učiteljstvo z dežele pa, kojemu razmere ne dopuščajo, udeležiti se teh jour fixov, pa prosimo, da nam pošlje vsakdo, kdor se zanima za napredek ljudskega učiteljstva, svoje mnenje pisмено, da se o tem pri teh naših zborovanih razpravlja in ukrepa. Mimogrede omenimo, da so prostori v Narodnem domu zelo lični, cene jedilom nizke, pijača izvrstna. Na svidenje torej pri prvem letošnjem jour fixu dné 4. t. m. v „Narodnem domu“! Prijatelji slovenskega učiteljstva dobro došli! Posebna vabila se ne bodo pošiljala.

Hardtov zemljepisni atlas (s sedmimi kartami) — za slovenske ljudske šole priredil prof. Simon Rutar boče v kratkem izšel. Cena mu boče 30 kr. Odobrenja pričakujeta v kratkem tudi: stenski zemljevid Avstrijsko-ogerske monarhije — za slovenske ljudske šole priredil prof. Simon Rutar in stenski zemljevid Evrope — za slovenske ljudske šole priredil prof. Fr. Orožen. V delu ima g. prof. Fr. Orožen tudi stenske zemljevide „polut“, Palestine in Kranjske in g. prof. S. Rutar pa zemljepisni atlas s 14 kartami za slovenske meščanske šole. Gg. profesorja si bosta pridobila velikil zaslug za slovensko ljudsko šolstvo in zato jih zaradi dobre stvari, katero bosta s tem delom pospešila, kakor tudi zaradi trudoljubivosti in naklonjenosti, katero pri vsakej priliki skazujeta slovenskemu ljudskemu šolstvu in učiteljstvu, najtopleje zahvaljujemo.

Novo učilo za zgodovinski pouk. „Stenska tabla pra — in raznozgodovinskih spomenikov iz Avstro-Ogerske.“ Po nalogu c. kr. ministerstva za bogočastje in uk izdalo c. kr. osrednje povjerenstvo za umetniške in zgodovinske spomenike. Narisal in razložil jih je dr. M. Much. (Za slovenske šole priredil prof. S. Rutar). Tabla ima pet oddelkov in sicer: 1.) Kamena doba. — 2.) Bronasta doba. — 3.) Halštatska doba. — 4.) Doba rimskega gospostva. — 5.) Krščanska doba — Za zgodovinski pouk je te učilo neobhodno potrebno, zato je priporočamo najtopleje vsem šolskim vodstvom in krajnim šolskim svetom. Dobiva se pri A. Zagorjanu v Ljubljani.

Pripovedke iz avstrijske zgodovine. Nabral in priredil Jakob Dimnik, učitelj v Ljubljani. Tiskal in založil R. Milic v Ljubljani 1896. Strani 144. Cena 50 novčičev. — Kot podstava zgodovinskemu pouku predpisuje učni črtež iz zgodovine avstrijske „pripovedke iz avstrijske zgodovine“. Omenili smo že v jedni prejšnjih števil, da je taci pripovedek mnogo raztresenih po raznih slovenskih in še več pa po nemških šolskih berilih in tudi po nekaterih drugih knjigah. Učitelj, posebno še učitelj na deželi, pa nima vseh teh virov na razpolago. To je napolilo našega urednika, da je zbral skupaj 110 pripovedek iz zgodovine avstrijske, ki so ravnokar izišle v Miličevi tiskarni. Zastopani so v teh pripovedkah naslednji vladarji, oziroma člani vladarske hiše: 1. Leopold Babenberški. — 2. Leopold III. Sveti. — 3. Leopold V. Krepotni. — 4. Friderik II. Bojeviti. — 5. Rihard Levosrčni. — 6. Friderik I. Rudečbradec. — 7. Rudolf Habsburški. — 8. Albreht I. — 9. Friderik III. Krasni. — 10. Albreht II. Modri. — 11. Ernst Železni. — 11. Friderik IV. Tirolski. — 13. Maksimilijan I. — 14. Karol V. — 15. Ferdinand I. — 16. Ferdinand II. — 17. Merija Terezija. — 18. Cesar Jožef II. — 19. Cesar Franc I. — 20. Ferdinand I. — Dobrotni. — 21. Nadvojvoda Franc Karol. — 22. Nadvojvodinja Sofija. — 23. Franc Jožef I. — 24. Cesarica Elizabeta. 25. Cesarjevič Rudolf. — 26. Nadvojvoda Karol Ludovik in nadvojvodinja Marija Anuncijata. — 27. Nadvojvoda Ferdinand Maksimilijan — 28. Nadvojvoda Ludovik Viktor. 29. Nadvojvode Franc Ferdinand d' Este, Oton in Ferdinand.

Knjiga je v prvi vrsti namenjena šolskim knjižnicam, s pomočjo katere se boče učitelju zelo olajšal zgodovinski pouk. V ta namen je pa neobhodno potrebno, da si vsaka šola naroči po več iztisov, da v kratkem času vsi učenci lahko prebero te pripovedke. Zvnajnost knjige je zelo lična in na čelu pa nosi podobo našega cesarja; zato je ta knjiga tudi pripravno darilo koncem šolskega leta in pri družih prilikah. Priporočamo „Pripovedke“ šolskim vodstvom in slavnim krajnim šolskim svetom v obilno naročevanje. Kot nadaljevanje pripovedek, izidejo pozneje „Slike iz avstrijske zgodovine“ in to tem preje, čim pridnejše boče segalo učiteljstvo po „Pripovedkah iz avstrijske zgodovine.“

„Knjižnica za mladino“. O zadnjem (21.) snopiču je priobčila „Edinost“ to-le laskavo oceno:

V tiskarni uzorno podjetnega in za razvoj domačega knjižtva velezasluznega gosp. Andreja Gabrščeka v Gorici je izšla pred kratkim časom zopet zanimiva zbirka pesmic za otroke in sicer z naslovom „Pisanice“. Ako se ne motim, imamo sedaj že štiri večje zbirke otroških pesmij: Fr. Levstika, Ant. Funtka, Jož. Stritarja in — E. Gangla.

Zanimivo bi bilo raziskavanje, katera imenovanih zbirk vstreza najbolje svojemu plemenitemu namenu, katera je otrokom najljubša. Ker pa spada to v področje pedagogov, ne storim tega jaz, nego pričakujem take, izvestno velezanimive študije v „Učit. Tovarišu“ ali v „Popotniku“ . . . Jaz se omejam le na konstatiranje, da bode slovenska mladina, njeni starši in odgojitelji brez dvoma jako hvaležni za to lepo zbirko in pesniku i založniku. Gosp. E. Gangl — „Rastislav“ „Lj. Zvona“ — je nadarjen in premarljiv slovenski učitelj. Iz njegovega peresa smo čitali že marsikaj pesniškega in prozajiskega i v „Zvonu“ i v „Tovarišu“ (n. pr. „Zmes“: Gorjanec) i v „Narodu“, i v „Domu in Svetu“, kar vse kaže, da je navdušen in vrl rodoljub. Tako tudi „Pisanice“. Pesnik jih je razdelil v tri razdele, katerih zadnji je najljubkejši. G. Gangl občuti živo ljubezen do nedolžne mladine, ina jako razvit razum za otroške boli in radosti, pa nenavadno rahlo srce za krasoto narave. Ako se pridružimo profes. V. Bežku gledé oblike in namena mladinskih spisov, moramo seveda dostaviti tudi o „Pisanicah“ obžalovanje, da je pesnik ponekod preveč moraliziral in poučeval. No, „Pisanice“ so prva Ganglova zbirka otroških pesmic: druga bo izvestno čista i te sence . . . Tudi to naj še pripomnim, da so odločno najboljše one pesnice Ganglove zbirke, v katerih se nam kaj popisuje, bodisi igre, male nesreče ali narava, ali v katerih se nam pripoveduje kak dogodek. V pesmicah čisto lirskega značaja pa nas včasih moti sentimentalnost.

Knjižici, katero iskreno priporočamo vsem mladinoljubom, želimo prav od srca isto ljubezen, kakoršne se veselimo med mladino zbirka Josipa Stritarja: „Pod lipo“. G. pesniku pa želimo neomajane vstrajnosti, da nam poda še mnogo plodov svojega genija v čast domovine ter pouk in zabavo slovenske mladine! *Fr. G. Kosce.*

Slovenščina — obligaten predmet na srednjih šolah kranjskih. Deželni zbor kranjski je bil sklenil na predlog posl. Hribarja resolucijo, s katero je zahteval, naj se uvede slovenščina kot obligatni predmet na vseh srednjih šolah na Kranjskem. Deželni šolski svet kranjski se je o tej resoluciji posvetoval v zadnji seji in sklenil, da se slovenščina uvede kot obligatni predmet za vse učence na vseh srednjih šolah na Kranjskem. Izjeme bode dovoljeval dež. šolski svet in sicer samo takim učencem, kateri so prišli iz kake druge kronovine in v kak višji razred srednjih šol.

„Knjižnica za mladino“. — Šele dve leti izhaja ta „knjižnica“, a že je prinesla slovenski mladini lepo vrsto jako primernih spisov; veliko je vredno tudi to, da so vsi snopiči trdno vezani. — Ali dasi je cena bagatelno nizka — le 20 kr. za vsak snopič s poštnino vred — vendar je letos komaj 500 naročnikov; ako se do konca leta število ne pomnoži, bo znašal deficit okoli 1400 gld. Pri tolikem deficitu pa podjetnik ne bo mogel iti dalje in „Knjižnica za mladino“ s koncem gradna preneha izhajati.

Na slovenskem učitelstvu in rodoljubnem občinstvu je zdaj vrsta, da priskočita na pomoč temu velevažnemu podjetju. Proti koncu leta delajo županstva proračune, a v njih naj ima tudi „Knjižnica za mladino“ primerno mesto. Ob sklepanju bilanc pri naših posojilnicah naj se rodoljubi spomnijo mladine svojega kraja s tem, da naroče na račun posojilnice vsaj vsakemu razredu po jeden letnik. Na tak način dosežemo obojni namen, t. j. „Knjižnica za mladino“ pride v roke slovenski mladini in obstanek jej bo zagotovljen. — Prosimo, da bi gg. učitelji in drugi rodoljubi uvaževali te naše besede.

Moravski deželni šolski svet je zaukazal, da morajo učenci ljudskih šol po leti trikrat na teden k sveti maši. Liberalci so zaradi tega močno nevoljni. Če bi kdo sodil po pisanju njih glasil, bi mislil, da jeseni nemško-liberalna stranka začne najhujši boj proti učnemu ministru, ki kaj tacega dopušča, a v resnici se pa liberalci toliko ne bodo upali. K večjemu kako interpelacijo utegnejo staviti.

Shod bavorskega učiteljskega društva. Klerikalci so jako veseli, da je na shodu bavorskega učiteljskega društva neki učitelj naglašal, da odgoja mora biti verska in morajo učitelji in duhovniki skupno delovati. Noben učitelj ne želi brezverske šole. Le tega klerikalci ne morejo razumeti, da list tega društva ni za klerikalno šolo. Klerikalci mislijo takoj na klerikalno šolo, če kdo naglašá potrebo verske vzgoje. Dotični učitelj pač ni vedel, kako se bodo tolmačile njegove besede. On je le proti taki brezverski šoli, kot je v Franciji, kjer se v šolah veronauk ne uči in se o veri v šoli niti govoriti ne sme. Tudi sodelovanje učiteljev in duhovnikov ni mislil v klerikalnem smislu, da bi duhovniki sami gospodovali v šoli, učitelji jih pa morali v vsem ponižno ubogati. On je bil za tako sodelovanje, da bi duhovniki in učitelji se zmatrali za enakopravna faktorja in drug drugega podpirali. To pa seveda ni mogoče, dokler bodo klerikalci trdili, da v šoli nima drugi zapovedovati, kakor duhovščina.

Vsled zaušnice — umrl. Razni listi javljajo, da je 12letni šolar Jožef Klebl na Dunaju te dni umrl vsled zaušnice, katero mu je bil že pred tremi tedni založil njegov učitelj.

Zahvala. Povodom odkritja nagrobnega spomenika našega očeta, Andreja Pra-protnik-a, izrekamo lepo zahvalo vsem, ki so pripomogli, da se je spomenik postavil. Inenom pa se zahvaljujemo „Slovenskemu učiteljskemu društvu“, ki je nabiralo darove za spomenik, pred vsem gospodu Dimniku, uredniku „Učiteljskega Tovariša“, ki je pozval učitelje na delo; istemu društvu tudi za krasni venec; gosp. kateheta J. Smrekar-ju za sv. mašo, opravljeno za ranjkega, g. Gangl-u za prekrasni, v srce segajoči nagrobni govor, gg. pevcem za mile nagrobnice; sploh bodi vsem častilecem pokojnika in udeležnikom slavnosti od blizu in daleč izrečena na tem mestu najiskrenejša zahvala.

Ljubljana, 29. vinotoka 1896.

Hvaležni otroci.

Zahvala. Podpisano predsedništvo se tem potom najsrčneje zahvaljuje g. kaplanu Fr. Juvanu za darovanje sv. maše, g. Jelencu L. za krasni nagrobni govor, g. A. Razingerju za prijazno sodelovanje pri petju, g. udeležencema iz sosednih kronovin za soudeležitev in sploh vsem udeležencem, ki so skazali zadnji dokaz pijetete do nepozabnega rajnega.

Društvo učiteljev in šolskih prijateljev okraja Logaškega v Planini.

I. Šega, s. r.
t. č. tajnik.

J. Benedek, s. r.
t. č. predsednik.

Zahvala. Vdeleženke duhovnih vaj za učiteljice izrekajo gospodu voditelju, visokokačistemu o. o. gospodu Herman-u Ache-tu, iskreno zahvalo za lepe, ginljive govore in nauke, katere jim je dajal od 8.—12. kimovca za njihov trudapolni poklic.

Isto tako tudi prečastitej gospej predstojnici uršulinskega samostana v Ljubljani za izkazano gostoljubnost — in častitej M. Kristini za ljubeznjivo skrb. „Bog plačaj!“

Hvaležne vdeleženke duhovnih vaj.

Zahvala. Prekorisno podporno društvo „Narodna Šola“ je blagoizvolilo za malotni znesek tukajšnji šoli obilo šolskega blaga doposlati. Podpisana izrekata v imenu šolske mladine tem potom iskreno zahvalo. Bog plati stoterno!

Loški potok, dne 17. vinotoka 1896.

Janez Bartol, predsednik.

Jos. Sedlak, nadučitelj.

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Št. 1731

o. šol. sv. Na dvorazrednici v Hrenovicah je popolniti mesto nadučitelja s prijemki III. plačilnega razreda.

Prošnje do 7. listopada t. l.

C. kr. okrajni šolski svet v Postojini, dne 18. vinotoka 1896.

Št. 1442

o. šol. sv. Na štirirazredni ljudski šoli v Radečah pri Zidanem mostu je stalno ali začasno popolniti druga učiteljska služba z letno plačo 500 gld.

Pravilno opremljene prošnje za to službo naj se predpisanim potom semkaj vlagajo do 20. listopada 1896.

C. kr. okrajni šolski svet v Krškem, dne 22. vinotoka 1896.

Listnica. *Naročnike, ki niso storili še svoje dolžnosti, opozarjamo še jedenkrat na listnico, ki smo jo priobčili v zadnjem našem listu.*

Spominjajte se „učiteljskega konvikta“ pri raznih prilikah in zborovanjih!

«Učiteljski Tovariš» izhaja na 1 poli male osmerke 1. in 16. dan vsakega meseca; ako je pa na ta dan nedelja ali praznik, izide dan poprej ali pa dan pozneje. — List stoji za vse leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 50 kr. Udje «Slovenskega učiteljskega društva» plačajo na leto 2 gld. naročnine in 1 gld. udnine.

Spisi naj se blagoizvolijo pošiljati uredništvu v Ljubljani, Šubičeve ulice št. 3; naročnino pa prejema gospod A. Kecelj v Ljubljani na Kongresnem trgu št. 2.

Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. Inserati po dogovoru.

Izdavatelj in lastnik: Slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani.

Tisek R. Miličeve tiskarne v Ljubljani.